





3705

DISSERTATIO JURIDICA 1712 *M*
DE *30E*

USU PRACTICO
TITULI INSTITUTIONUM
DE HIS, QVI SUI VEL
ALIENI JURIS SUNT,

QUAM *75*
4
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,
PRINCIPE BORUSSIAE, MARCHIONE BRAN-
DENB, DUCATUS MAGDEBURG. GUBERNAT.
&c. &c. &c.

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,
POTENTISSIMI BORUSSIAE REGIS CONSILIARIO
INT IMO, UNIVERSITATIS FRIDERICIANÆ DIRECTORE AC
PROFESSORE PRIMARIO, ET FACULTATIS JURIDICÆ
ORDINARIO,

IN ALMA FRIDERICIANA
IN AUDITORIO MAJORI
D. XX. JULII MDCCXII.

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTET
JOANNES BURCARDUS VerPoortem,
COBURGENSIS.

RECUSA HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITERIS VIDUÆ CHRISTOPHORI SALFELDII,
Anno 1723. *(4)*



DISSERTATIO JURIDICA
DE
USU PRACTICO
TITULI INSTITUTIONUM
DE HIS, QUI SUI VEL
ALIENI HUIUS
MODI
DE TRIBUNICO
DE CHRISTIANO THOMASIO
POTENTIALI DOCTORE JURIS
IN ALIA UNIVERSITATE
IN ALIA UNIVERSITATE
IN ALIA UNIVERSITATE
JOHANNES BURCARDUS
COPURGENSIS
LITENS VIGOR CERNITUR
ANNO 1752





DISSERTATIO
DE
USU PRACTICO TITULI IN-
STITUTIONUM DE HIS, QUI SUI
VEL ALIENI JURIS SUNT.

CAPUT I.
SENTENTIA ET EMENDATIO JURIS
ROMANI.

SUMMARIA.

Tribonianus divisionem hominum in cives & peregrinos omisit. §. I. Non habet ea usum practicum apud Germanos. §. II. Divisio hominum in sui vel alieni juris. §. III. Fundamentum status familiae. §. IV. Definitio hominum sui vel alieni juris. §. V. Materfam. seu uxor ad quam classem referenda. §. VI. Potestatis domesticae significatus politicus. §. VII. Diversus a significatu juridico. §. VIII. Personarum sui & alieni juris plenior definitio. §. IX. Uxor est persona sui juris. §. X. Respondetur dissentientibus. §. XI. An servi recte referantur ad personas alieni juris? §. XII. Probatio Justinianea. §. XIII. Methodus Justinianea iterum notata. §. XIV. Juris vitæ & necis conceptus genuinus. §. XV. Distinctus plane a vulgari. §. XVI. Respondetur dissentientibus.

A

tientibus. §. XVII. *Includit tamen impunitatem.* §. XIX. *Savitia & humanitas accidentia sunt juris vitæ & necis.* §. XIX. *Juris vitæ & necis decrements.* *Lex Petronia.* §. XX. *Sub Nerone lata.* §. XXI. *Savitia Pollionis in servos.* §. XXII. *Item Demophili & Megalidis.* §. XXIII. *Jus vitæ & necis dominorum non quadrat ad rationem Status Monarchiarum.* §. XXIV. *Testimonium Seneca.* §. XXV. *Difficulus tamen legibus istis abrogatum jus vitæ & necis.* §. XXVI. *Hadriani coercitio extraordinaria Vmbria.* §. XXVII. *Leges ejusdem alia in favorem servorum.* §. XXVIII. *Antonini constitutio generalis.* §. XXIX. *Quibus casibus hic dominis jus vitæ & necis relictum.* §. XXX. *Culpa dominorum etiam lata hic a pœna immunis.* §. XXXI. *Alia constitutiones Antonini.* §. XXXII. *Factum Alexandri Severi.* §. XXXIII. *Constantini M. constitutio.* §. XXXIV.

§. I.

*Tribonianus
divisionem
hominum in
cives & peregrinos
omisit.*



Actenus de statu libertatis & ea occasione de divisione hominum in liberos & servos. (a) Pari ratione antequam ad statum familiæ fieret transitus, sequi nunc debuisset consideratio status civitatis (b), & ostendendum fuisset, quænam intuitu juris privati inter cives & peregrinos fuerit

(a) *Pr. Inst. de jur. person.*

(b) *Rationem continuationis* | *vide in dissert. Dn. Præf. de usu pract. distinct. in lib. & serv. c. 4. §. 3.*

(c) *Quæ*

rit apud Romanos differentia (c). Sed Cajum suum secutus (d) Tribonianus totam illam divisionem præteriiit (e).

§. II. Nos vero absque dispendio carere possimus illa divisione, partim quia nostri cives privilegiis singularibus civium Romanorum (f) non gaudent, nec gavisi sint unquam; partim quia differentia juris Romani inter cives & peregrinos intuitu juris privati apud Germanos non sunt receptæ (g).

Non habet casum practicum apud Germanos.

A 2

§. III.

(c) Quæ summam sunt indicatæ in *d. diff. c. 2. §. 55.*

(d) *l. i. ff. h. t.* tanquam & in fragmento institutionum Ulpiani nihil deprehendatur de eadem divisione.

(e) Qui excusant Tribonianum, communiter afferre solent, quod divisio hominum in cives & peregrinos magis pertineat ad jus publicum, quam ad jus privatum. Sed ea quidem excusatio non sufficit: nam apud Romanos peregrini non gaudebant jure connubiorum, patriæ potestatis, hereditatis, mancipii, nexu, ufucapionis, testamentorum, tutelarum, &c. vid. auctores citatos *d. §. 55. lit. g.* Peregrinorum quatuor significationes in antiquis auctoribus & libris

juris Civilis recenset Illustris Spanhemius in *indice Orbis Romani hac voce*, quod opus plura suppeditabit de usu distinctionis apud Romanos inter cives & peregrinos.

(f) Olim jus civitatis Romanæ nulli invito adimi poterat, nec retinebatur ab invito, &c. Spanhem. *d. tr. Exerc. 1. cap. 5.* Plura civium Romanorum singularia vide apud Sigonium *lib. 1. de jure civium Romanorum.*

(g) Ita regulariter apud Germanos peregrinis relinquitur patriæ potestas, jus mariti in uxorem, successio, testamenti factio, &c. vid. Schilteri *disert. de jure peregrinorum adj. tract. de pract. juris Rom.* Conf. Dn. Beyer in *posit. ad instit. de jure person. n. 18.*

(h) *pr.*

Diviso hominum in sui vel alieni juris.

Fundamentum status familiae.

Definitio hominum in sui vel alieni juris.

Materfamilias seu uxor ad quam clas-

§. III. Ergo transit Imperator recta via ad statum familiae, cujus intuitu quaedam personae sunt sui juris, quaedam alieno juri subjectae (h).

§. IV. Fundamentum hujus divisionis esse familiam seu statum domesticum exinde patet, quod potestatis patriae & dominicae hic saltem fiat mentio, non illius, quae summæ potestati aut magistratibus competit in republica (i).

§. V. Ergo sui juris sunt, qui alterius potestati domesticae non sunt subjecti; alieni juris, qui subjecti sunt.

§. VI. Cum autem familia constet ex patrefamilias, uxore, liberis, servis (k), ac de patrefamilias nullum

(h) *pr. Inst. b. r.*

(i) Hoc enim intuitu solus Princeps aut Monarcha esset homo sui juris, subditi omnes homines alieni juris.

(k) Familia componitur ex tribus societatibus simplicibus, nuptiali, paterna, herili. Habes igitur 1.) patrefamilias, qui intuitu societatis nuptialis maritus, intuitu paternae pater, intuitu dominicae dominus dicitur; 2.) matrefamilias, quae pariter triplici illo diverso respectu uxor, mater, domina vocatur; 3.) filium vel filiam, 4.) servum vel ancillam. Con-

sidero vero familiam in perfectione sua. Unde non moror quaestiones inanes Aristotelicorum: an omnes haec tres societates requirantur conjunctim ad essentiam familiae, & annon familia adit, etiamsi deficiat societas paterna vel herilis. Vid. Dn. Praesid. *Instit. Jurisprud. div. lib. 3. c. 1. §. 12. lit. f.* Bordini assertio, ad familiam requiri minimum quinque personas, patrefamilias, matrefamilias, & tres servos, variis modis vapulat. Uti & altera, quod ad civitatem requirantur ad minimum tres familiae s. i. e. tres patres-

nullum sit dubium, quin sit homo sui juris, de liberis *sem referenda* & servis vero, quod sint homines alieni juris: de matrefamilias seu uxore dubium est, quorsum referenda sit, sive textum institutionum respicias (1), sive asserta ipsorum Juratorum Romanorum (m).

A 3

§. VII.

patresfamilias, tres uxores & novem servi. Vid. B. Jacobi Thomastii *disputatio Anti-Bodiniana de minimo numero familiae itemque civitatis*. Etiam ad inanes quaestiones referenda illa de minimo numero personarum vici vel civitatis, quæ plane similis videtur illi: quoti grano addito ex manipulo fiat cumulus, & ex cumulo acervus.

(1) Si enim dicas uxorem esse alieni juris, opponetur ex *princ. Instit. h. r.* quod non sit sub potestate mariti, patria vel dominica. Si dicas esse sui juris, opponetur, quod sit sub potestate domestica mariti.

(m) Sive Cajum respicias, ex cuius Institutionibus desunta est *l. i. ff. h. r.* & ex illa *l. i. pr.* petitum est principium in *Instit. h. r.* sive Ulpianum in *fragmento*. Etenim in *tit. 4. §. 1.* videtur uxores referre ad personas sui juris: *sui juris*, inquit,

sunt familiarum suarum principes, id est, pater familiae, itemque mater familiae. At in *tit. 11. §. 13.* videtur inclinasse in sententiam oppositam: *minima, ait, capitis diminutio est, per quam & civitate & libertate salva, status dumtaxat hominis mutatur: quod sit adoptio & in manu conventionione*. Hæc ultima enim verba respicere uxores patet ex *tit. 9. Farre conventur in manum certis verbis, & testibus decem presentibus & solenni sacrificio facta, in quo panis quoque farveus adhibetur*. Ut adeo in primo loco per matrefamilias non videatur intellexisse uxorem, sed virginem vel viduam, quæ in patris potestate non est. Sic Tertullianus *de veland. virgin. Materfamiliae vocatur licet virgo, & paterfamilia licet investit*. Conf. Oisellum in *notis ad Gaji instit. lib. 1. tit. 5. p. 48.*

(n) Con-

*Potestatis
domesticae
significatus
politicus.*

§. VII. Quid ergo dicemus? ante omnia vocabulum potestatis domesticae ab homonymia liberandum. Si in sensu juris gentium communi seu politico eam accipias, uxor est homo alieni juris, quia subest imperio mariti in familia, eique reverentiam & obsequium debet pariter ut liberi & servi (n).

*Diversus a
significatu
juridico.*

§. IIX. Sed ab hoc significatu plane diversa est acceptio potestatis domesticae juridica ac Romanis fere peculiaris, duobus videlicet requisitis constans, initio in summo vel absoluto jure coercendi aut puniendi delinquentes in familia, seu in jure vitae & necis; deinde in acquisitione dominii & obligationum per personas, quae in potestate sunt, tanquam instrumenta familiae (o).

*Personarum
sui & alieni
juris plenior
definitio.*

§. IX. Igitur personae sui juris proprie sunt, quae alterius juri vitae & necis aut certe coercitioni graviori (p) in familia non subsunt, & sibi acquirunt. Alienae juris sunt, quae alterius coercitioni graviori in familia subjacent eique acquirunt (q).

§. X.

(n) Confer *l. 215. de V. S.*

(o) arg. *§. 1. h. t.* ubi ideo imperator dicit, servos esse in potestate dominorum, quia domini in servos habuerint jus vitae & necis, & per servos omnia acquirant. Eadem erat olim ratio patriae potestatis in liberos, ut DD. ad tit. de patria potestate docere solent.

(p) Haec verba ideo adjeci, quia successu temporis, ut apparebit ex sequentibus, jus vitae & necis salvo jure dominico & patrio dominis & patribus ademptum est, remanente tamen coercitione graviore etiam per verbera.

(q) Coercitio poenalis magis spectat ad jus publicum. Jus privatum de meo & tuo agit.
Ergo

§. X. In hoc igitur significato juridico uxores sunt *Uxor est persona sui juris.* homines sui juris, quia mariti apud Romanos non habuere jus vitæ & necis, nec potestatem coercendi verberibus uxores, nec uxores tanquam instrumenta familiæ maritis acquisiverunt.

§. XI. Uti vero responsio ad objectionem ex Ulpiano (r) differenda est ad titulum de nuptiis & capitis diminutione (s), ita argumentis eorum Ictorum, qui nostro tempore docuerunt, uxores esse personas alieni juris (t), facile ex dictis potest satisfieri (u).

§. XII.

Ergo intuitu juris privati personæ sui juris sunt, quæ sibi; alieni juris, quæ patrifam. in familia acquirunt.

(r) §. 6. lit. m.

(s) Quia vis illius objectionis non perspicue intelligitur, nisi prius ostensum fuerit, quid sit in manum mariti convenire, quod demum in tit. de nuptiis erit expediendum; & cur Ulpianus loco emancipationis in recensenda capitis diminutione minima posuerit conventionem in manum, quod ad tit. de capitis dimin. pertinet. Interim in genere respondemus, sæpe etiam Ulpianus erravit.

(t) Ut B. Struvius *Exerc. 3. ad ff. th. 7. § 28.*

(u) Primo adducitur *l. 14. in fine, solut. matrim.* ubi dicitur, reverentiam maritis adhibendam esse ab uxoribus. Deinde *l. 48. pr. de operis libert.* ubi Hermogenianus docet, uxores in officio mariti esse debere. Sed hæ objectiones probant saltem uxorem esse in potestate mariti politica. vid. §. 7. Tertio provocatur ad *Nov. 117. c. 14.* ubi Justinianus statuit, ut maritus uxorem flagris aut fustibus verberans, exceptis causis iustis divortiorum, multam pecuniariam uxori solvere debeat. Sed hic textus potius pro nostra sententia militat, quum exinde pateat, virum secundum regulam non posse verberare uxorem, &

*An servi
recte refe-
rantur ad
personas
alieni juris.*

*Probatio Ju-
stinianea.*

§. XII. Ergo personæ alieni juris sunt partim liberi, partim servi (w), etsi forte melius fecisset Justinianus, si cum Ulpiano (x) servos omisisset, utpote cum tractatio de potestate in servos potius pertinuisset ad divisionem primam hominum in liberos & servos (y); sed sequemur tamen Imperatoris methodum.

§. XIII. Quod igitur servos attinet, in illos non solum Romano, sed & aliarum gentium jure dominis competiit jus vitæ & necis, & quodcumque per servum acquiritur, dominis acquisitum fuit (z).

§. XIV.

& causæ ad divortium facientes ad exceptionem pertineant. Denique adducuntur *canon 14. & 15. C. 33. qv. 5.* Sed quemadmodum jam quidem solliciti sumus de doctrina juris Justinianei, non Canonici, ita dicti canones nil amplius probant, quam quod uxor sit sub imperio mariti & potestate publica, & quod non debeat imperare marito. Conf. Gudelin. *de jure novissimo* l. 1. c. 7.

(w) *Per dicta §. 8. lit. o.*

(x) *In fragmento tit. 5. princ. In potestate sunt liberi parentum, &c.* Scilicet divisiones illæ duæ hominum in liberos & servos, & in sui ac alieni juris ita sunt comparatæ, ut alterutra possit

ut alterius subdivisio considerari. Ita videtur Ulpianus considerasse divisionem hominum in liberos & servos, ut summam & principalem, ac postea liberos subdivisisse in personas sui & alieni juris. Posses tamen etiam incipere a posteriore, dicendo: Homines intuitu juris privati & acquisitionis esse vel sui vel alieni juris, ac postea homines alieni juris subdividere in liberos ac servos.

(y) Sed methodo Justiniani doctrina de servis in proponenda prima personarum divisione non fuit absoluta, sed hic demum in altera divisione hæctenus interrupta continuatur.

(z) *§. 1. h. t. conf. supra §. 8.*

(a) Vid.

§. XIV. Quamvis vero caput de acquisitione per *Methodus*
 servos magis respiciat jus privatum, quam caput de *Justiniana*
 jure vitæ & necis (a), saltem tamen de hoc distinctius *iterum nota-*
 quædam hic annotat Justinianus, rejecto illo capite ad *tata.*
 librum secundum (b). Unde & hoc intuitu nobis se-
 quenda est voluntas Imperatoris.

§. XV. Cave igitur ante omnia, ne putes, gen- *Juris vitæ*
 tes per jus vitæ & necis dominis in servos indultum *& necis*
 intellexisse potestatem absque ulla justa causa sæviendi *conceptus*
 in corpus & vitam servorum: non magis enim jus *gentium.*
 vitæ & necis dominorum talem irrationabilem pote-
 statem involvit, quam jus vitæ & necis, quod jure
 Gentium in republica summæ potestati in cives com-
 petit. Sed concesserunt gentes saltem dominis hoc
 ipso potestatem liberrimam coercendi & puniendi ser-
 vos ad necem usque (c).

§. XVI. Quare falluntur, qui negant, aliis gen- *Distinctus*
 tibus etiam cognitum fuisse jus vitæ & necis, aut ex *plane a vul-*
 jure gentium id deduci posse (d), quin potius domi- *gari.*
 norum jus vitæ & necis in servos rationi naturali re-
 pugnanare, cum regulis videlicet justitiæ repugnans &
 in sola impunitate consistens (e).

B

§. XVII.

(a) Vid. §. 9. lit. q.

(b) Et ibi ad tit. per quas per-
 son. cuique acquir.(c) Budæus ad l. mandatæ ff.
 ad L. Corn. de Sicar. Gudelinus
 de jure noviss. l. 1. c. 7. p. 10. in f.

(d) Oifelius ad Caji instit. tit.

§. lib. 1. p. 49. qui tamen de Lacedæ-
 moniis testatur, eos olim
 habuisse jus vitæ ac necis. De
 Germanis videbimus cap. seq.

(e) B. Du. Hoppe ad Instit.

h. t. §. 1.

(f) Hoc

*Respondetur
dissentienti-
bus.*

§. XVII. Neque obstat (f), quod alias promissio vel expressa, vel tacita (g) a victore servis de vita conservanda data violetur. Ea enim promissio intelligenda, si probi fuerint, & salvo jure vitæ & necis (h).

*Includit ta-
men impu-
nitatem.*

§. XVIII. Neque Romanorum fuit alia intentio jus vitæ & necis dominis indulgentium, etsi haud dubie jus illud, cum summum fuerit, etiam olim impunitatem habuerit conjunctam, si domini potestate illa fuerint abusi (i).

*Sævitia &
humanitas
accidentia
sunt juris vi-
tæ & necis.*

§. XIX. Unde non apposite interpretes quidam, ut ostendant, apud alias gentes jus vitæ necisque in servos non fuisse in usu, de benignitate & humanitate earum gentium, & quod in servos non sævierint, varia afferunt (k), quum ista humanitas optime stare possit cum jure vitæ & necis, aut certe crudelitas & humanitas sint accidentia juris vitæ & necis.

§. XX.

(f) Hoc maxime opponit Hoppius.

(g) Wenn man denen Gesfangenen quartier gegeben.

(h) Faciunt pro nobis verba finalia apud ipsum Hoppium, ubi fatetur, quod servi, quibus vita promissa, superveniente nova causa, jure possunt interfici.

(i) Lactantius *div. instit. Epit. cap. 3.* Habet in nos non modo, ut pater, verum etiam ut dominus, licentiam verberandi.

vite ac necis potestatem. Salvianus *de Gubern. Dei lib. 4.* quum occidunt servulos suos, jus putant esse, non crimen. Seneca *de benefic. lib. 3. c. 23.* de domina a servis suis servata: *manumisit utrumque e vestigio illa, nec indignata est, ab his se vitam accepisse, in quos vitæ necisque potestatem habuisset.* Adde Grotium *de J. B. & P. lib. 3. c. 7. §. 3. cap. 14. §. 3. & 4. item c. 4. §. 10.*

(k) Ut Oiselius *d. l. pag. 49.*
(l) Mo-

§. XX. Crescente vero abusu hujus juris apud Romanos idem non subitanea quadam abrogatione, sed pederentim in desuetudinem abiit. Etenim per legem Petroniam dominis potestas ablata est ad bestias depugnandas suo arbitrio servos tradere. Oblato tamen judici servo, si justa fuerit Domini quærela, pœnæ tradi potuit (l).

§. XXI. Lata vero fuit hæc lex jam sub Nerone anno ab V. C. 813. ut observavit Franc. Hotmanus (m).

§. XXII. Scilicet & luxuria & crudelitas jam tempore Augusti ita occupaverat Romanos, ut vel ob res levissimas servos interficerent, ut vel ex historia Vedii Pollionis, servos, qui vasa crystallina fregissent, murænis objici jubentis constat (n).

§. XXIII. Notum etiam est, tempore adhuc liberæ reipublicæ, ob nimiam in servos & ancillas crudelitatem par conjugum, Demophilus & Megallis, qui

B 2

in

(l) Modestinus l. ii. §. 2. ad L. Cornel. de Sicar.

(m) de LL. Romanis hac voce. Ant. Augustinus nihil de ea observat præter locum Modestini.

(n) Fregerat unus ex servis Pollionis crystallinum: rapi cum Vedius jussit, nec vulgari quidem periturum morte; murænis objici jubebatur, quas ingens piscina continebat. Quis non hoc illum putaret luxuriæ causa face-

re? Sevitia erat. Evasit e manibus puer, & confugit ad Cæsaris pedes, nihil aliud petiturus, quam ut aliter periret, nec esca fieret. Motus est novitate crudelitatis Cæsaris, & illum quidem mitti, crystallina autem omnia coram se frangi jussit, complerique piscinam. Fuit Cæsari sic castigandus amicus; bene usus est viribus suis. Seneca lib. 3. de Ira cap. 40. adde eund. lib. 1. de Clement. cap. 18. Tertullian. de pallio

in Sicilia tævitia sua cum aliis occasionem dederant bello servili (o).

Jus vitæ & necis dominorum non quadrat ad rationem status Monarchiarum. Testimoni- um Senecæ.

§. XXIV. Adde, quod jus vitæ & necis dominis relictum magis quadret ad formam reipublicæ popularis vel etiam Aristocraticæ, in republica vero Monarchica ratio status vix permittat, ut idem jus dominorum arbitrio, accedente potissimum & crescente indies ejus abusu, relinquatur.

§. XXV. Unde jam de suis temporibus Seneca sic retulit: quod de injuriis dominorum in servos, qui audiatur, positus sit, qui & *servitiam* ac *libidinem* & in præbendis ad victum necessariis *avaritiam* compefcatur (p).

Difficiliter tamen legibus istis abrogatum jus vitæ & necis.

§. XXVI. Quemadmodum vero abusus inolitè difficulter legibus novis tolluntur: Ita videtur etiam hæc constitutio Augusti, vel quicumque demum fuerit

pallio in sine, Plinium lib. 9. c. 23. Dionem in Augusto.

(o) Demophilus quum ingentem vim servorum cœmisset, hominum sortem, qui bello capti pristinam libertatem insveta servitute mutaverant, minime miseratus, corporibus eorum notas ferro incidebat & alios in ergastula collectos agro colendo atterebat; alios ad pecus pascendum dimittebat, parcissime præbitis, sine quibus vita duci non potest. Præterea cum esset superbia & immanitate summa præditus, nullum

elabi diem patiebatur, quin aliquos servorum minimis plerumque de causis torqueret. Sed & uxor ejus, Megallidi nomen erat, pari crudelitate in ancillas servorumque, qui offerebantur, serviebat. Freinshemius in supplem. Livian. ad ann. ab V. C. 619. lib. 56. Livii cap. 30. seq. confer fragmentum ex Diodoro Siculo bibliothec. histor. lib. 34. fol. n. 706.

(p) Seneca de benefic. lib. 3. c. 22. ubi Lipsius in notis intelligit Præfectum urbi, jam ab Augusto positum. Obiter nota

rit autor magistratus in favorem servorum positi, quos habuisse effectus. Alias enim non opus fuisset lege Petronia. Similis eventus videtur fuisse ipsius legis Petroniæ, quæ præterea etiam non omnes abusus coercerebat.

§. XXVII. Unde Hadrianus Imperator Vmbriam matronam extra ordinem coercuit & in quinquennium in insulam relegavit, quod ex levissimis causis ancillas acerbissime tractasset (q).

§. XXIX. Idem Imperator in genere vetuit servos a dominis occidi, eosque jussit damnari per judices, si digni essent. Vetuit etiam, ne læoni & lænistæ servus (r) vel ancilla venderentur, causa non præstita. Tulit quoque ergastula servorum vel libertorum (s).

§. XXX. Neque tamen & Hadriani constitutiones plenam securitatem servis dare potuerunt, unde postea nova constitutione Antonini opus fuit, jubentis, ut qui sine causa servum suum occiderit, non minus puniri debeat, quam si alienum servum occidisset (t).

§. XXXI. Justam vero causam intellige: v. g. si dominus servum cum uxore rem habentem comprehenderet, aut quum domino manus injicere veller, ille servum avertens, ferro interimeret (u).

B 3

§. XXXI.

ta abusum juris V. & N. ex tribus passionibus dominantibus humani generis ortum.

(q) Ulpianus l. 2. in fin. ff. b. t.

(r) Quo ipso renovavit quasi legem Petroniam, quam adeo exolevisse vel hoc indicio est.

(s) Hæc omnia referente Spartiano in Hadriano cap. 18. Confer Casaubon. ibid. in notis p. m. 73. seq.

(t) §. 2. b. t. conf. l. 1. §. 2. & l. 2. ff. cod.

(u) Theophilus hic. Puto tamen

Hadriani
coercitio ex-
traordina-
ria Vmbri-
cia.

Leges ejus-
dem alie in
favorem ser-
vorum.

Antonini
constitutio
generalis.

Quibus casibus hic do-
minis jus vi-
te & necis
relictum.

*Culpa domi-
norum etiam
lata hic a pe-
na immunis.*

*Alia consti-
tutiones An-
tonini.*

*Factum Ale-
xandri Se-
veri.*

*Constantini
M. constitu-
tio.*

§. XXXI. Ergo ex hac Antonini constitutione dominus pœna legis Corneliæ fuit affectus, si modo dolo servum interfecisset, aut ex proposito. Unde si plagis deficeret servus, dominus etiam lata culpa excedens, homicidii tamen reus non poterat postulari (w). Nam lex Cornelia dolum coërcebat, non culpam (x).

§. XXXII. Idem tamen Antoninus occasione Julii cujusdam Sabini, improbi domini, servos adversus sævitiam & libidinem dominorum tutos reddidit, rescribens Ælio Martiano, ut his casibus juberet, ut domini bonis conditionibus servos vendant, graviores pœnam minatus, si quid in fraudem contrafacerent (y). Quam constitutionem postea alio rescripto ad libellum Alfi Julii corroboravit (z).

§. XXXIII. Quod vero subsequente seculo Alexander Severus Eunuchos, antea ab Heliogabalo & in consiliis turpibus habitos & promotos, amicis donaverit, addito elogio, ut si non rediissent ad bonos mores, eosdem licere occidere sine auctoritate judicii (a), exceptionem continet a regula (b).

§. XXXIV. Sed & has tamen constitutiones postea non semper observatas fuisse indicio est, quod Constantinus

tamen non excludi alias causas
similes vel æque graves.

(w) Paulus *libr. sentent. apud*
Auctor. Collat. LL. Mosaic. &
Rom. tit. 3.

(x) Paulus *l. 7. ad l. Cornel. de*
ficat.

(y) §. 2. *bic. Ulpian. l. 2. cod.*
Auctor Collat. d. l.

(z) *Auctor Collat. d. l.*

(a) *Lampridius in Alexandro*
Severo cap. 34.

(b) *Casaubon. in notis ibid.*
pag. m. 368.

(c) *Com.*

tinus M. eadem partim renovaverit, partim nova ratione usus distinxerit, utrum dominus virgis vel loris (c) aut flagellis (d) castigando servum interfecerit, an vero fuste, lapide vel telo occiderit, aut cruciatibus tormentorum objecerit, veluti unguis seu unguibus, aut laminis ignitis, seu equuleo, seu fidiculis, & in ipsis cruciatibus servus defecerit (e), ita, ut priori casu dominus pœna legis Corneliæ non teneatur, etiamsi mox servus fuerit mortuus (f), posteriore vero casu dominus ut homicida puniendus sit.

(c) Constantinus *l. un. C. de emend. serv. Conf. l. 1. § 2. C. Theod. cod. tit. libr. 9. tit. 12.*

(d) Gothofredus *ad d. l. 2. C. Theod. tom. 3. p. 81.*

(e) Gothofredus *d. l.*

(f) Verba Constantini sunt: *Si virgis aut loris servum dominus afflixerit, &c. dierum distinctione sive interpretatione depulsa nullum criminis metum mortuo servo sustineat.* Ubi communiter interpretes explicant verba Imperatoris, quod iis intenderit rejicere aut limitare dispositionem legis Mosaicæ: *Exod. 21. v. 20. seq. qua si in ipsis plagis & sub manu domini, dum creditur servus, defecisset, dominus puniebatur ob hanc*

scævitiã: sin aliquot dies supervixisset, non puniebatur. Adde Auctorem *Collat. LL. Mosaic. & Rom. tit. 3. ab init. § ibid. Pithœum in notis.* Putat tamen

Jacobus Gothofredus *d. l.* Constantinum præterea etiam respexisse ad ipsas leges Romanas, secundum quas, inquit, *homicidii quis non tenebatur, cum læsus aut casus (ut loquitur Paulus lib. 5. sent. sub tit. ad l. Corn. de ficar.) post aliquos dies officium vite diuturna retinens decessit.*

Ego putarem, magis respexisse Constantinum ad jus Romanum, quam ad Mosaicum, si modo id dixisset Paulus, quod ex ipso adducit Gothofredus. Jam vero in vulgari editione *sententiarum Pauli frustra hunc*

hunc locum quaeras in *tit. ad L. Cornel. de sicariis*. Et respexit haud dubie Gothofredus ad Auctorem *Collationis Sc.* saepius citatum, ubi in *sine tit. 2.* ista leguntur: *Paulus libro sententiarum, sub titulo ad L. Cornel. de sicariis & veneficis. Causa mortis idonea non videtur, quum laesus homo post aliquos dies officium diuturne vitae retinens decessit; nisi forte fuerit ad necem casus aut letaliter vulne-*

ratus. Sed praeterquam quod ille locus non tam de occiso seruo, quam de libero homine loquatur, (conf. Pithæum in *notis ibid.*) non attendit Gothofredus, limitationem verborum ultimorum de letalitate vulnerum, quæ pene totam regulam præcedentem tollunt. Ut taceam, Paulum hic non agere directo de pœna homicidii, sed exponere phrasin, quid sit *causam mortis præbere*, &c.

CAPUT II.

USUS PRACTICUS JURIS ROMANI
IN FORIS GERMANIÆ.

SUMMARI A.

An apud Germanos distinctio hominum in sui & alieni juris usum habeat. §. I. Negatur. §. II. Tam intuitu juris publici, §. III. quam privati. §. IV. Germanorum jus vite & necis in servos ex Tacit. §. V. Cujus locus explicatur. §. VI. Notatur explicatio Oiseli. §. VII. Postea homicidium serui pœna excommunicationis coercitum. §. VIII. Olim homicidia omnia pœna non capitali puniuntur. §. IX. Respondetur ad objectiones. §. X. Introductio pœna capitalis Clero debetur. §. XI. Recepta jam seculo XIII. teste speculo Saxonico. §. XII. Doctrina speculatoris Suedici. §. XIII. Usus morum veterum
secu-

seculo XIV. §. XIV. Et adhuc hodie in Polonia. §. XV.
 In Germania vero domini jure vitæ & necis carent.
 §. XVI. Et etiam illi, qui alibi jus vitæ & necis ha-
 bent, gladio puniuntur. §. XVII. Jus hodiernum do-
 minorum in servos mercenarios. §. XVIII. Modica
 coercitio hodiernum dominis permessa. §. XIX. Non ta-
 men ubique. §. XX. Decisio casus specialis de verbis
 injurijs. §. XXI. Observationes impertinentes ad
 usum practicum relata. §. XXII.

§. I.

UTi apud omnes gentes familiæ sunt, in fami- *An apud*
 liis vero reperiuntur paterfamilias, materfa- *Germanos*
 milias, liberi & servi; ita & apud Germa- *distinctio*
 nos hæ personæ fuerunt in viridi observantia; *hominum in*
 fuit etiam in viridi observantia, ut apud reliquas *sui & alieni*
 gentes, quod paterfamilias sit caput familiæ, cui *juris usum*
 quamvis dispari obsequio, subsint uxor, liber, servi *habeat?*
 vel famuli; sed propterea non sequitur, distinctio-
 nem Romanam personarum in homines sui & alieni
 juris ad mores Germanorum posse applicari, aut in
 foris Germanorum habere usum (a), etsi quod sciam,
 nemo de hoc usu hactenus dubitaverit.

C

§. II.

(a) Nam jam *cap. 1. §. 7. & 8.* respici in jure Romano per hanc
 ostendimus, sui juris & alieni divisionem ad effectus plane pe-
 juris homines hic non denomi- culiaries juris vitæ & necis, &
 nari ab imperio domestico & jus acquirendi per instrumenta
 obsequio patrifamilias debito, fed familiæ.

(b) Huc

Negatur.

§. II. Imo, si vel paululum attentius conferas jus Romanum cum moribus Germanorum antiquis & novis, vel sensibus palpari potest, distinctionem hominum in sui & alieni juris, secundum definitiones juris Romani, nullam habere usum.

Tam intuitu juris publici,

§. III. Intuitu juris publici, i. e. imperii maritalis, paterni & herilis, ac potestatis coercendi liberos & servos, etsi aliqua sit aut fuerit convenientia inter Romanos & Germanos, illa tamen convenientia fuit exigua & major ubique disconvenientia: imo ne quidem illa exigua convenientia ex jure Romano in fora Germaniæ est translata, sed debetur principiis politicis & juri Gentium (b).

Quam privati.

§. IV. Intuitu juris privati, quod præcipue in institutionibus considerandum erat (c), non habemus nec unquam habuimus apud Germanos personas alieni juris, sed servi & liberi nostri etiam sub parentum potestate constitui paucissima acquirunt parentibus & dominis, adeoque hoc intuitu, qui ratione juris privati præcipuus esse debet, sunt & fuerunt semper homines sui juris (d).

§. V.

(b) Huc pertinent v. g. quæ mox in hoc capite de jure vitæ & necis Germanorum veterum in servos dicemus, & quæ notabimus suo loco ad tit. sequentem.

(c) Per §. ult. J. de J. & J. Re-

pete hic iterum dicta cap. i. §. 9. lit. q.

(d) Ut latius patebit ex dicendis infra ad tit. seq. & tit. per quas pers. cuique acquiruntur. Ergo ostendetur etiam suo loco, totam doctrinam de peculiaribus & inanibus quæstionibus pragmaticis.

§. V. Quum vero hic Imperator de potestate do-
minorum in servos & antiquo jure vitæ & necis egerit, Germano-
rum jus vitæ
age videamus & ea de re mores Germanorum. Ha- & necis in
buisse etiam Germanos olim jus vitæ & necis probant servos ex
sequentia verba Taciti (e): *Verberare servum aut vin-* Tacito.
culis & opere coërcere rarum: occidere solent, non disci-
plina & severitate, sed impetu & ira, ut inimicum, nisi
quod impune.

§. VI. Sensus horum verborum non adeo ob- Cujus locus
scurus est; in eo quidem convenisse mores Germano- explicatur.
rum cum Romanis, quod dominus apud eos non fue-
rit obstrictus ulli rationem reddere de occiso servo,
sed tamen in eo fuisse differentiam, quod raro *verbe-*
rare soliti sint servos Germani, aut vinculis vel opere
coërcere, (quod sæpe faciebant Romani,) adeoque nec
crudelitatem erga servos exercuerint, quam hi seve-
ritatem & disciplinam vocabant, cum servos interfice-
rent. Germani contra, quando servos interficiebant,
id magis ex primo impetu, quam deliberato facie-
bant, si iram eorum provocasset servus, aut etiam
eorum jussui restitisset.

§. VII. Quum autem hic sensus verborum Taciti Notatur
pene manibus palpari possit, mirandum, fuisse inven- explicatio
tos, Oiseli.

C 2

pragmaticorum, v. g. an dona
baptismalia sint peculium pro-
fectitium, an quasi castren-
se, an adventitium regulare
vel irregulare, quiescere de-
bere in jurisprudentia Germa-

nica sobria. Confer interim
Dn. Præsidentem not. ad Institut.
p. 169.

(e) Tacit. de morib. German.
c. 25.

„(f) Oi-

tos, qui asserebant, Germanos jus vitæ & necis non exercuisse (f); quasi Tacitus scripserit, verberare aut vinculis coercere servum *haberi nefas*.

Postea homicidium servi pœna excommunicationis coercitum.

§. VIII. Postmodum Francis recepto Christianismo non amplius impune fuit, si servos proprios occiderent, sed tamen non fuit pœna capitis dictata. Sic enim legitur in capitularibus Francicis (g): *Siquis servum proprium sine conscientia judicis occiderit, excommunicatione vel penitentia biennii reatum sanguinis emendabit.*

*Olim homicidia omnia pœna non capitali puni-
ta.*

§. IX. Neque id mirandum, quum leges anti-
quæ Germanorum & Francorum homicidia omnia
saltem pecuniaria pœna, non corporali aut capitali,
notaverint (h), etiam si servus liberum hominem in-
terfecisset (i).

§. X.

„(f) Oiselius *ad Cajum p. 79.*
„Quod Cajus noster dicit, ean-
„dem apud omnes gentes do-
„minorum in servos fuisse pote-
„statem, jus nempe vitæ &
„necis, id non usquequaque
„verum est, quin patiatu ex-
„ceptionem. Quosdam enim po-
„pulos servos suos admodum
„humaniter tractasse constat.
„Ita de Germanis scribit Tacitus:
„*Verberare aut vinculis ser-
„vum coercere nefas.* At vero
„istud nunquam dixerat Tacitus.

(g) *Addit. 4. ad Capitul. capit.*

48. ap. Baluz. tom. I. p. 1204.

(h) De veteribus Germanis
videatur Tacitus *de morib. Germ.*
c. 21. Addantur lex Ripuar. *cap.*
7. seq. (apud Baluz. tom. I. f. 30.)
Lex Alem. *cap. 8.* (tom. I. f. 60.) Lex
Bajoar. *tit. I. c. 5. & 8. f. 97. seq.*
Lex Salic. *tit. 37. (fol. 303.)* item
tit. 44. & 61. (fol. 311. & 320.) Cap-
itulare Caroli M. quartum de
anno 803. *cap. ult. (f. 398.)* Cap-
itul. ejusdem tertium anni 813.
cap. 2. seq. item cap. 20. seq. (f.
511. 513.)

(i) Lex Salic. *tit. 37. art.*
ult.

§. X. Unde facile responderi potest ab objectio- *Respondetur*
 nes ex iisdem capitularibus Regum Franciæ, in qui- *ad objectio-*
 bus mentio fit pœnæ capitalis in homicidas. Vel *nes.*
 enim non sunt ipsorum Regum Franciæ, & a pri-
 vato vel privata autoritate capitularibus insertæ (k),
 vel sunt dubiæ interpretationis, aut non respicientes
 Francos, aut exceptionem a regula continentem (l).

C 3

§. XI.

ult. (tom. I. f. 305.) Capitulum
 quartum ann. 819. c. 7. (f. 609.)
 Adde Schilterum ad Pandedctas
Exerc. 49. §. 114. seq.

(k) Huc refero, quod in li-
 bro sexto capitularium ab initio
 referantur excerpta quædam ex
 lege Mosaica, & inter illa *cap.*
1. 5. 6. 11. 13. etiam recensentur,
 quæ de puniendo capitaliter
 homicida loquuntur. (*T. 1. f. 925.*

seq.) Nam illius collectionis
 a libro quinto auctor est non
 Ansegisus, sed Benedictus Le-
 vita (*vid. T. 1. fol. 801.*) Et
 jam a plurimis ostensum, istam
 collectionem Benedicti esse
 confusam & ex variis centoni-
 bus, Francos & Germanos
 haud dubie non obligantibus,
 v. g. dictis SS. Patrum, Pauli
 sententis, Juliani antecessoris
 Novellis, &c. confarcatam.

Vide Baluzium in præfatione
 tomo I. præmissa §. 45. *seq.*
 Ut taceam, Lehmannum in
 Chronico Spirensi *lib. 2. c. 20.*
§. 7. capitulum II. illius libri
 sexti exponere, quasi loquatur
 de pœna leviori domino inferen-
 da, si servus statim fuerit mor-
 tuus. Quam tamen responsionem
 non facio meam.

(l) Huc refero ex capitulis
 Lotharii Imperatoris *cap. 1. tit. 5.*
 (ap. Baluz. *T. II. f. 331. seqq.*)
 ubi dicitur: *Si quis ex levi*
causa aut sine causa hominem
in Ecclesia interfecerit, de vita
componat. Resp. (1) non perti-
 net hoc capitulum ad Fran-
 cos, sed totus titulus excerptus
 est ex legibus Longobardi-
 cis. Et continetur hoc capi-
 tulum in *volum. leg. Longobard.*
lib. 1. tit. 9. lege 33. (2) Du-
 bium

*Introductio
pene capi-
talis clero
debetur.*

§. XI. Id tamen ex istis textibus obstantibus patet, Clerum pedetentim in regno Francico & Longobardico introduxisse poenam capitalem homicidii, persuasus videlicet Principibus, ac si poena hæc ab ipso DEO lege universali dictata esset, ac principes in ea non possint dispensare. Quænam vero arcana politica sub hac persuasione lateant, alibi latius monstravit Dn. Præses (m).

§. XII.

bium, quid sit: *componere de vita sua*. Equidem Glossator explicat, *id est, moriatur*. Sed mihi verosimilius est, sensum esse, de vita sua cum proximis defuncti cognatis data pro more illorum temporum multa consueta transfigat. Nam compositionis vox semper transactionem similem aut solutionem multæ pecuniaræ denotat, imprimis in illo *tit. 9. passim*. Adde Cangii *Glossarium* hac *voc.*

(3) Est specialis dispositio de homicidio in Ecclesia commisso, adeoque si maxime de poena capitali loqueretur, (uti in verbis ejusdem capituli sequentibus expresse dicitur, quod servus si id fecerit, interfici debeat,) esset tamen exceptio a regula. Ut taceam (4) loqui

textum de nece hominis in Ecclesia ex levi causa vel sine causa, adeoque non pertinere ad necem hominis ex gravi causa, quamvis non satis perspicue ibi distinctio inter leves & graves causas explicetur. Pertinet etiam huc ex Capitularibus Ludovici II. *titul. 4. cap. 12.* (dict. *Tom. II. f. 361. Qui homicidia indiscrete & presumtuose fecerit, vitæ incurrat periculum*. Sed hic prope eadem recurret responsio: Continet enim hic titulus leges militares exercitui in Italia præscriptas, & loquitur præterea de homicidio *indiscrete & presumtuose facto, &c.*

(m) *Dissert. de jure aggrat. Princ. Evang. in causis homicid. dolos. cap. 3.*

(n) *Lib.*

§. XII. Ergo jam seculo decimo tertio Collector *Recepta jam*
Speculi Saxonici notavit, homicidas puniri gladio vel *seculo XIII.*
rota (n). *teste Speculo*

§. XIII. Et seculo decimo quarto Collector Speculi *Saxonico.*
Suevici ex nimio amore erga jus Romanum collectioni *Doctrina*
suae doctrinam hujus tituli immiscuit (o). *Speculatoris*
Suevici.

§. XIV. Et si adhuc eodem seculo XIV. in non- *Ufus morum*
nullis civitatibus Germaniæ poenæ veteres pecuniariæ *veterum Se-*
in usu fuisse videantur (p). *culo XIV.*

§. XV.

(n) *Lib. 2. art. 13.* Alle Mörd-
der und die den Pflug berauben,
ic. (versio lat. *omnes ficarii &*
qui aratra spoliant,) die soll
man alle radebrechen. Die ei-
nen Mann schlagen und fahen,
(*qui aliquem interficit*) und den
Frieden brechen, denen soll
man allen die Häupter abschla-
gen. Adde glossam Germani-
cam num. 10.

(o) Landrecht *cap. 67.* Die
Meister sprechen also, die diese
Landrecht gemacht haben, dem
König zu Lieb und den Nächsten
zu Nutz. Wer seinen eignen
Knecht zu tod schlägt, ohn Schuld
und ohn Gericht, daß er ihn mit
grossen Recht Göt soll gelten
und den Richter büßen, ob man
ihn beklagt vor einen Richter.

Man nimmt ihm billig seinen
Leib darum, dann ob er eine
Frauen schlig. Legendum ei-
nen Freyen. Sensus est, ho-
miciidium servi æque punien-
dum esse ac homicidium liberi
hominis. Addidit non sine cau-
sa Goldastus in margine §. 2.
Instit. de his, qui sui vel al. juris
sunt (p). Ita Schilterus *d. Exerc.*
39. §. 17. notat in statutis oppi-
di Ilmen in Thuringia anno
1350. scriptis sequentia legi:
Wer den andern zu Tode
schlet, der sal gebe zwey Pfund
an dy Stad, und soll ein Jahr
vyme. Wer auch diese vor-
geschriebene Gesetz nichten hit-
det, und darwieder thut
mit bedachten Muthe, der soll
dy Bussse zwysältig trage, ig-
liche

Et adhuc
hodie in Po-
lonia.

In Germania
vero hodie
Domini jure
vitæ & necis
carent.

§. XV. Quodsi igitur hodiernum alicubi, ut in Polonia (q) jus vitæ & necis in servos dominis competat, id minime pro irrationabili, vel repugnante jure divino haberi debet (r).

§. XVI. Sed in Germania hodie communiter dominus servos seu hominæ proprios, sive deliberato sive ex impetu & ira, sive ex causa justa, sive sine ea, interficiens, pœna homicidii tenetur, partim, quod Theologia Scholastica Moralistarum persuaserit, ac si pœna capitalis homicidii dictata sit jure divino positivo universali, partim quod receptio juris Romani pœnam capitalem homicidarum corroboraverit. Atque

liche nach uren Gesetze, ane umb den Todtschlag fall man ryme ein Jahr und dy Bussse zwofaltig trage.

(q) Habuerunt Poloni non solum ab antiquo jus vitæ & necis in servos suos, id est, Kmethones, seu colonos, sed & apud eosdem homicidium quodvis pœna capitali non coërcebatur, sed multa pecuniaria. Jus vitæ & necis in servos hodiernum durat. Hartknoch. *de Republ. Polon. lib. 2. c. 5. §. 13. p. 386.* Quoad pœnam homicidii variis modis quidem variaverunt statuta regni subsequentiâ, sed tamen & hodie-

num in plerisque casibus remansisse pœnas antiquas leviores verosimile est. Vid. Joh. Harburti *Statuta regni Poloniae sub rubr. Homicidium.* Hartknoch. *d. l. §. 17. pag. 400. seq.* Dn. Præsid. *de jure Princip. Evangelici aggrat. homicid. cap. 3. §. 9.*

(r) Per dicta *cap. 1. §. 15. seq.* Pœnas insuper homicidii non capitales jam alibi Dn. Præses vindicavit ab objectionibus vulgi, ac si tales pœnæ mitiores repugnent juri divino & rectæ rationi, in *dissert. modo citata cap. 2. §. 5. seq. & cap. 4. integro.* Item in *diss. de potest. stat.*

que de eo post constitutionem Carolinam amplius non est dubitandum. (s)

§. XVII. Neque dubium est, si Polonus Nobilis per Germaniam iter faciens, quamvis mores Germanos ignorans, servum suum interfecisset, ex iisdem hypothefibus (t) hæctenus domino pœnam capitalem a Scabinis & JCtis Germanicis fuisse dictatam, & adhuc dictatum iri, nostra tamen sententia eundem, si non plane absolvendum (u), saltem pœna mitiori coërcendum esse (w).

D

§. XVIII.

stat. legisl. contra jus commun.
§. 43.

(s) *Constit. crimin. art. 137.*
Conf. B. Hoppium *ad §. 2. t. hic.*

(t) Scilicet pœnam capitis dictandam esse secundum jus naturæ cuilibet homicidæ; jus vitæ & necis dominis indultum repugnare rectæ rationi; pœnas determinandas esse secundum leges loci, ubi delictum commissum; ignorantiaur juris naturæ esse affectatam, adeoque non minuire pœnam.

(u) Quia secundum nos falsum est, quod pœna homicidii a jure naturæ dictetur, & quod jus vitæ & necis repugnet ratio-

ni; At vero jus vitæ & necis conjunctum est cum impunitate. Neque adeo Poloni in peregrinationibus jure suo utentes & statuta aliorum regnorum ignorantes, delinquunt, ob deficientem animm. Ignorantia autem illa in peregrinantibus est excusabilis, quia est ignorantia legis positivæ.

(w) Ita narravit mihi Dn. Præses, in simili casu a Collegio quodam Saxonico fuisse responsum. Lipsiam venerat tempore nundinarum so. lennium mercator quidam, in ejus domicilio concubitus mariti cum soluta certa ac determinata multa pecuniariæ puniri

*Jus hodie-
rum domi-
norum in
servos mer-
cenarios.*

§. XIII. Quum autem moribus communibus Germaniæ dominis jus vitæ & necis ademptum fit in homines proprios, multo minus hoc jure uti licebit adversus servos saltem mercenarios, sed & hic punientur uti homicidæ (x); imo & mercenarii, si metuant juste nimiam sævitiam dominorum, cautionem de non offendendo ab ipsis exigere poterunt (y); & dominus potestate sua vel jurisdictione nimis abutens, ea plane privabitur (z).

*Modica coër-
citio hodie-
rum dominis
permissa.*

§. XIX. Modica tamen coërcitio nec hodie dominis in homines proprios & servos mercenarios denegari solet, ita, ut non solum verbis, sed & verberibus coërceri possint (a).

§. XX.

puniri solebat. Deprehendebatur a vigilibus ædes suspectas visitantibus cum scorto. Fatebatur coram jndice omnia: condemnabatur ad penam gladii, ex hypothesi vulgari, maritum etiam cum soluta committere adulterium, & penam adulterio capitalem dictatam esse a Deo lege universali; ipse vero delinquens magna cum rufficitate increpabat judices, quod contra omnes honestatis regulas judicassent, atque ad multam juris patrii se offerrebat. Re penitus examinata,

quum vel ex ipsa rustica hac responsione appareret, mercatorem ignorasse, bona fide, poenas adulterio in Saxonia dictatas, multum remittebant judices: a rigore prioris sententiæ, condemnantes eum pariter ad multam, sed paullo graviorem.

(x) Hoppe *d. l.*

(y) *Mev. P. 4. Dec. 19.*

(z) Philipp. *Us. pract. Instit. ad h. t. Ecl. 43.*

(a) *Jus Lubecense lib. 5. tit. 8. artic. 10. Ein jeglicher Herr mag sein gedingt Gesinde wegen ihrer Verbrechen wohl züchtigen.*

§. XX. Sed aliis tamen in provinciis & hæc potestas dominis denegata fuit (b), potissimum in urbibus. *Non tamen ubique.*
Rationem jam alibi dedit Dn. Præses (c).

§. XXI. Ex dictis autem facile judicari potest, quid sentiendum de quæstione, utrum dominam famulam mercenariam honeste viventem appellans meretricem, injuriarum condemnari debeat (d)? scilicet ubi *Decisio casus specialis de verbis injuriosis.*
D 2 domi-

züchtigen, und darff davor keine Straffe leiden, soll ihm aber keine Wunde wirken, lahm schlagen noch Wein-Brüche beybringen, dann solches ist straffbahr. Ita sonant verba in editione juris Lubecensis publicata 1586. ad quod postea commentatus est Mevius. Sed nescio, qui factum fuerit, ut eodem anno publicaretur Hamburgi a D. Joachimo Kollio alia editio juris Lubecensis, magis conformis antiquis exemplaribus manuscriptis & alio ordine etiam utens, (cujus nullam mentionem quod Mevius fecerit, valde miror,) ubi iste articulus part. 1. tit. 5. cap. 34. ita effertur: So wal synen Denftbaden tüchtiget mit Schlegeln, vs he in synen Lehrjahren, effte Schottelweschel,

effte syn Zunge, ende spricht eme öbel mit Wörden, dar darff de Here kene Not umme lyden, so ferne he eme nene Wunden wercket, mit eggehafftige Wapen, und och nene Beenbröche, öffte lehmede an eme wercket, effte en dod schlet, deit he dat, so moth he darumme lyden, wat recht is. Plura jura alia parallela citat Gisebertus in Justiniano Harmonico ad h. r. n. 117. Conf. Stamm. de person. serv. lib. 2. c. 4.

(b) Vide statuta, quæ citat Gisebertus n. 119.

(c) Dissert. de usu practico distinct. homin. in liberos & serv. cap. 2. §. 66. & in nota lit. u. ad §. 64.

(d) Cujus casus meminit Hoppius d. 1.

(e) Unde

dominis non relicta potestas coercendi per verbera, non mirandum, si & potestas increpandi verbis durioribus & contumeliosis adempta fuerit. At ubi usus verberum indultus dominis, non video, qua ex ratione domina condemnari potuerit (e).

§. XXII.

(e) Unde miror, quod Mevius in *Comment. ad d. art. 10. Jur. Lubec. n. 16* sententiam, quæ dominam injuriarum condemnauerat ex principiis illius juris approbaverit. Quam enim verberare sine metu condemnationis poterat domina, cur non contumelioso hoc nomine vocare eam inapune licuerit. Nec satisfaciunt ea, quæ Mevius ibidem adducit. *Nec obstat*, inquit, *quod de servis dicitur, iis injuriam non fieri, nec injuriarum actionem competere. §. 3. Instit. de injur. Id enim ad liberos homines, qui pro mercede serviunt, sed natura & conditione servi non sunt, non pertinet.* Sed cur tamen hi homines liberi non habent jure Lubecensi actionem injuriarum, si dominus verberibus eos coërceat? sane injuria realis gravior est verbali. Verba ve-

ro, quæ apud Mevium sequuntur, potius pro nostra sententia militant: *Hoc tamen*, ita pergit, *peculiare est, quod licet in dubio omnis injuria injuriandi animo illata presumatur, Sc. tamen ea presumptio cessat. Sc. quando percussus vel verba quædam injuriosa dicens est magister vel dominus, (cur non etiam domina?) cui obsequium & opera debetur, Sc.* Textus & interpretes juris Romani, quibus hic citatur Mevius, lubens omitto, quia ad rem non pertinent. Sed jam alibi in *d. disfert. cap. 2. §. 23. lit. o.* notatum est, Mevium jus Lubecense non ex antiquitatibus Germanicis, sed ex legibus Romanis & Glosatoribus, non laudando instituto, fere ubique explicare voluisse. Unde etiam valde dolendum est, quod in observationibus initialibus de origine juris

§. XXII. Solent quidem Dd. in apponendo usu *Observatio-*
 hujus tituli commendare regulam: expedire reipu- *nes imperti-*
 blicæ, ne quis re sua male utatur, aut exponere cau- *nentes ad*
 sas, ob quas quis cogi possit ad vendendum, aut quæ- *usum practi-*
 sionem tractare: an templa hodiernum jure asyli *cum relatæ.*
 gaudeant (f), sed cur ejusmodi observationes studio
 omiserimus, facile patet (g), & ea de re jam alibi
 actum est (h).

juris Lubecensis voto lectoris
 non respondeat, sed de vera ori-
 gine ac progressu legum Lube-
 censium pene nihil dixerit,
 quod ad rem faciat. Sed hi
 nævi excusandi sunt, quod eo
 tempore, quo scribebat Mevius,
 antiquitates Germanicæ spissi-
 mis tenebris adhuc obvolatæ
 essent.

*Inst. h. t. Ecl. 42. Hoppium in
 Comment. ad §. 2. hic.*

(g) Nam prima regula est
 axioma politicum; secunda ob-
 servatio ad titulum de emptione;
 tertia ad tit. de asyis, omnes
 tres ad jus publicum, non priva-
 tum, pertinent.

(h) *Dissert. de usu pract. do-
 ctrina de impedim. manumiss.
 cap. 2. §. 2. seq. p. 37.*

(f) Vide Philippi *Us. pract.*

F I N I S,



§. XXII. Solum quidem D. in sponendo ius
iuris inuicem committitur: expeditio respicit
iura, in quibus re ius male nature, aut exprobratio
iura, ob quibus pars eorum dicitur ad vendendum, aut
fionem tractare; an tempore hodiernum ius est
quidem (1), sed eorum eorum obtentione studio
conueniunt, facile parer (2), & ea de re iam alibi
actum est (3).

iuris Laboremque uno ratione
non respondit, sed de re
que ad propriam hanc
quod ad rem hanc sed in
aut continetur, sed ad
tempore, per hanc hanc
anonyma Germanica hanc
iuris eorum hanc hanc
eius

T I M E



Halle, Diss. 1 1712 T-Z

ULB Halle
005 350 913

3







B.I.G.

Farbkarte #13

JURIDICA 1712
CTICO
TUTIONUM
SUI VEL
IS SUNT,

11
305

ICENTISSIMO,
E AC DOMINO,
WILHELMO,
MARCHIONE BRAN-
BURG. GUBERNAT.
&c.
E

15

THOMASIO,
REGIS CONSILIARIO
ERICIANÆ DIRECTORE AC
ACULTATIS JURIDICÆ

4

ERICIANA
MAJORI
DCCXII.
AMINI SUBMITTET
DUS VerPoortent,
ISIS.

DEBURGICÆ,
PHORI SALFELDII,

(4

